

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome

Meistaru iela 10, Rīga, LV-1050, tālr. 27343432, e-pasts seplp@seplp.lv, www.seplp.lv

Rīgā, 21.06.2022. Nr. 10/6-3

Atzinums par 2022. gada 13. jūnijā saņemto iesniegumu

Par nepatiesu ziņu atsaukšanu un atvainošanos raidījumā “Šodienas jautājums”

2022. gada 13. jūnijā sabiedrisko mediju ombuds Anda Rožukalne saņēma Iesniedzēja iesniegumu (turpmāk – Iesniegums), kurā Iesniedzējs aicina ombudu izvērtēt 2022. gada 17. maija Latvijas Televīzijas (LTV1) raidījumā “Šodienas jautājums” – <https://ltv.lsm.lv/lv/raksts/17.05.2022-sodienas-jautajums-ko-darit-ar-to-sabiedribas-dalu-kas-neintegrejas.id261698> – (turpmāk – Raidījums) izskanējušu jautājumu “Vai īstais laiks slavināt autoritāru režīmu”, kas Latvijas Republikas Saeimas priekšsēdētājam Ināram Mūrnieciem uzdots kontekstā ar 2022. gada 15. maijā notikušo “Latvijas un Ukrainas karogu braucienu” (turpmāk – Karogu brauciens, šeit un tālāk konstatācijas daļā saglabāts Iesniedzēja izteiksmes stils, atdalot Iesniegumā minētos citātus ar pēdiņām). Iesniedzējs uzskata, ka ir pārkāpti LTV Rīcības un ētikas kodeksa noteiktie principi, jo “šis jautājums satur nepatiesu apgalvojumu un ir aizskāris noteiktas sabiedrības grupas godu un cieņu”. Iesniedzējs attiecīgi prasa atsaukt nepatiesas ziņas un atvainoties.

Laikā no 13. jūnija līdz 20. jūnijam sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds izvērtēja iesniegumu, iepazinās ar tajā minēto raidījumu, tā saturu un Raidījuma vadītājas žurnālistes Anetes Bērtules skaidrojumu, kas sniegts reaģējot uz Iesniegumā minēto un saņemts no LTV. Izvērtējot iesniegumu un iepriekš minēto Raidījumu, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Anda Rožukalne

konstatē:

[1] 13. jūnijā saņemtajā iesniegumā izklāstīts, ka 2022. gada 17. maija LTV1 raidījumā “Šodienas

jautājums” Anitas Bērtules vadībā raidījuma viesņai Inārai Mūrniecei, pēc Iesniedzēja domām, uzdots jautājums, kas satur nepatiesu apgalvojumu, līdz ar to aizskar noteiktas sabiedrības grupas – Karogu brauciena organizatoru un dalībnieku – godu un cieņu. Iesniedzējs akcentē atsevišķu Raidījuma epizodi, kurā I. Mūrniecei uzdots jautājums “Vai īstais laiks slavināt autoritāru režīmu” par 2022. gada 15. maijā rīkoto Karogu braucienu un tā saistību ar autoritāra režīma slavināšanu. “Šādu apgalvojumu saturošs jautājums ir nepatiess, jo tādas darbības, kā autoritāra režīma slavināšana, šajā pasākumā nenotika,” uzsver Iesniedzējs un pamato, ka “Raidījuma vadītāja Anita Bērtule, visdrīzāk, šo pieņēmumu balstījusi neprecīzā Karogu brauciena tradīcijas aizsākuma interpretācijā”. Iesniedzējs skaidro, ka Karogu brauciena tradīcija kopš 2005. gada “pilnībā mainījusi savu nozīmi” un braucieni citus gadus ir rīkoti arī citos datumos (piemēram, 3., 12., 13., 14. un 17. maijā), tāpēc atsauce un pasākuma saistīšana ar 15. maija Kārļa Ulmaņa apvērsumu neesot pamatota. Iesniedzējs [..] atsaucas uz brauciena tradīcijas aizsācēju – Nacionālās apvienības – skaidrojumu: karogu brauciens tiek organizēts pirmajās brīvdienās pēc 9. maija svinībām ar saukli “Izkrāso Latviju sarkan-balt-sarkanu!”. “Līdz ar to [..] līdz šim nav bijis iemesls apšaubīt tā ētisko un morālo pusi,” teikts iesniegumā.

Iesniedzējs vērš uzmanību arī uz vārda “slavināt” izmantojuma atbilstību. Proti, gan administratīvo, gan krimināltiesību izpratnē “slavināt” iekļauj kādu aizliegto simbolu, atpazīšanas zīmju lietošanu, kas nepārprotami ļauj identificēt saistību ar slavinošo mērķi. “Šajā gadījumā vienīgie simboli, kas tika lietoti, bija Latvijas un Ukrainas karogi. Brauciena maršrutā netika iekļauts K. Ulmaņa piemineklis vai citas ar šo personu vai 15. maija apvērsumu saistītas vietas, kā arī Jāņa Dombrova KB (domāts Karogu brauciens – ombuda piez.) uzrunā un īsfilmā neizskanēja neviens vārds, kas būtu kvalificējams kā autoritārā režīma vai K. Ulmaņa slavināšana; tas netika pat pieminēts,” uzsver Iesniedzējs.

Iesniedzējs gan atzīst, ka žurnāliste atsaukusies uz “vienu novecojušu un neaktualizētu NA (domāts Nacionālā apvienība – ombuda piez.) vietnē uzietu faktu”, kas Karogu brauciena saistību ar K. Ulmaņa valsts apvērsumu uzrāda (šobrīd informācija ir jau labota – ombuda precizējums). Vienlaikus Iesniedzējs uzskata, ka ir ignorēts fakts, ka “mūsdienās oficiālie partijas konti tiek uzturēti tādās populārās platformās, kā Facebook, Instagram un Twitter, kas pēc satura un apjoma tiek pielīdzināti medijiem, kam [..] arī sekojam”. Iesniedzēja skatījumā, šī kļūda, ka Nacionālās apvienības vietnē saturs netika savlaicīgi aktualizēts un izlabots, tika izmantota, lai diskreditētu brauciena dalībniekus, nevis, lai noskaidrotu patiesos lietas apstākļus.

Iesniedzējs uzskata, ka žurnāliste Anita Bērtule un LTV1 kā ietekmīgs medijs ar savu darbību ir kaitējusi Karogu brauciena tēlam un reputācijai un ir pārkāpts LTV Rīcības un ētikas kodeksa 2.3.3. punkts un citē daļu no tā “– LTV ir redakcionāli neatkarīgs medijs, kas aizstāv preses brīvību

un nepakļaujas trešās puses ietekmei”. Iesniedzējs uzskata, ka šis princips nav ievērots un “žurnāliste, veidojot jautājumu “Vai īstais laiks slavināt autoritāru režīmu”, ir ietekmējusies no trešās puses (šajā gadījumā - sociālie mediji) izskanējušo, nepamatoto priekšstatu, nepārbaudot tā saistību ar realitāti pēc noteiktām profesionālās žurnālistikas metodēm”.

Iesniedzējs atsaucoties uz Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 3.panta trešo daļu, 18.pantu, 19.panta pirmo daļu, Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 50.panta pirmo daļu, 51. un 52.pantu, Likuma Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem 7.pantu daļā – Aizliegts publicēt informāciju, kura aizskar fizisko un juridisko personu godu un cieņu un ceļ tam neslavu –, 21. pantu un 25. panta pirmo un piekto daļu, un LTV Rīcības un ētikas kodeksa 4.1.1. punktu par LTV žurnālistu pienākumu “faktus izklāstīt skaidri un objektīvi bez falsifikācijas un auditorijas maldināšanas. (..)”, pieprasa LTV1 izplatīt nepatiesās informācijas atsaukumu un atvainošanas raidījumā “Šodienas jautājums”.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Anda Rožukalne

secina:

[2] Izpētot Iesniedzēja minēto Raidījuma epizodi (sākums 14:38 minūtē) var konstatēt, ka žurnālistes Anetes Bērtules uzdotais jautājums nav formulēts tādā veidā, kā bija norādīts Iesniegumā: “Vai īstais laiks slavināt autoritāru režīmu?” Šāda frāze ir lasāma ekrāna titros visu epizodes laiku (raidījuma 14:38-17:43 minūte). Tā, līdzās citām frāzēm, izmantota, lai konkretizētu un tematizētu nelielu sarunas daļu.

[3] Uz lūgumu skaidrot, vai I. Mūrniecei uzdotie jautājumi satur nepatiesus apgalvojumus, Raidījuma vadītāja žurnāliste Anete Bērtule atbild, ka jautājumu formulējumos nevienu nepatiesu apgalvojumu nesaskata. “Es pasaku, ka sociālajos tīklos, konkrēti Facebook uzsaukumā, Ulmanis nav pieminēts, turklāt tajā brīdī studijā tika demonstrēts arī ekrānšāviņš no konkrētā FB ieraksta”, skaidro A. Bērtule, vienlaikus uzsver, ka partijas mājaslapā vēl pēc šī gada 15. maija par Karogu braucienu ir bijusi atrodama sadaļa ar virsrakstu “Kāpēc 15. maijs?”. Lai gan pēc raidījuma konkrētais šķirklis ir dzēsts, to izdevās atrast ar interneta rīku palīdzību (ekrānšāviņš pievienots A. Bērtules atbildei), Raidījuma laikā šajā ierakstā kā vienīgais iemesls konkrētā datuma izvēlei minēts tieši Ulmaņa ieguldījums. “Jā, norādot, ka neaicina atkārtot apvērsumu, bet vienlaikus arī nenosodot to,” atbildēs uzsver A. Bērtule. Tam, ka daļa brauciena dalībnieku to nesaista ar K. Ulmaņa apvērsumu, viņa piekrīt, bet uzsver, ka tāpēc arī lietojusi frāzi “viens ir tradīcija, bet otrs – tieši šis datums”. A. Bērtule arī uzsver, ka “piemēram, 9. maijā mēs kā sabiedrība vairs nepieņemam skaidrojumu – mēs tur neejam svinēt okupāciju, bet nacisma sagraīvi. Acīmredzami

šādu datumu dažādās nozīmes ir pārāk saaugušas cita ar citu, turklāt 15. maijam kā datumam nekāda alternatīva nozīme no NA puses nemaz nav piedāvāta”.

Attiecībā par vārda “slavināt” izmantojumu, A. Bērtule sniedz sekojošu skaidrojumu: “Tas, kur parādās Iesniedzēja minētais termins “slavināšana”, ir viens no titriem, kas, mainoties sarunas tēmām, tiek mainīti raidījuma laikā.” Raidījuma vadītāja uzsver: “titrus nerakstu, un to, ka izvēlēts šāds formulējums, uzzināju jau pēc raidījuma (...). Pati šādu formulējumu nebūtu izvēlējusies.”

[4] Iesniegumā neizdevās atrast pamatojumu tajā izdarītajiem secinājumiem par viena jautājuma teikuma raidījuma titros (intervijas sadaļas virsraksts “Vai vērts slavināt autoritārismu?”) iespējamiem negatīvajiem efektiem (aizskarta reputācija un tēls) un kādai sabiedrības grupai nodarīto iespējamo kaitējumu. Tāpat iesniegumā minētais par goda un cieņas aizskārumu vai neslavas celšanu nav pietiekami precizēts, līdz ar to arī pārbaudāms LTV Rīcības un ētikas kodeksa nosacījumu kontekstā.

Konkrētais raidījums ir diskusija, kas notiek, izmantojot faktu un viedokļu interviju. Intervijas gaitā, protams, tiek izplatīta ar sarunas tematu saistīta informācija, informāciju var sniegt abas raidījuma dalībnieces – žurnāliste un Saeimas priekšsēdētāja. Tomēr, izvērtējot sarunas gaitu un tās saturu, var secināt, ka vēstulē skarto jautājumu, kas veidot iesnieguma pamatu, žurnāliste Anete Bērtule raidījuma laikā eksplicīti neuzdod, netiek izteikti nekādi pārmetumi, intervijā no žurnālistes puses ir izrādīta profesionāla interese par sabiedrībā zināmu, regulāri rīkotu notikumu un tā saikni ar konkrēto politisko spēku. Tiešajā ēterā notiekošā saruna par Karogu braucienu balstītas konkrētos faktos, turklāt I. Mūrniecei tiešajā ēterā ir iespēja reaģēt un labot iespējamās kļūdas, ja tādas sarunas laikā izskanējušas, bet tas netiek darīts.

Savukārt raidījuma titros minētā jautājuma “Vai īstais laiks slavināt autoritāru režīmu?” mērķis ir atvieglot auditorijas iespējas sekot intervijas laikā apskatītajiem tematiem. No žurnālistikas viedokļa šādam jautājumam titros ir apakšvirsraksta funkcija, proti, tas it kā vada raidījuma skatītāju uzmanību, rosina interesi par piedāvātajām atbildēm uz šo jautājumu.

Ņemot vērā Iesniedzēja minēto, tostarp, normatīvos aktus, un, apkopoto informāciju, sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Anda Rožukalne

vērš uzmanību:

[5] Sabiedrisko mediju ombuda darbības neatkarība garantēta Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 20.pantā, ombuds atzinumus sniedz normatīvo aktu definētajās kompetences robežās un izmantojot sabiedrisko mediju Rīcības un ētikas kodeksu normas, kas

attiecas uz profesionālo ētiku un tās ievērošanu redakcionālajos lēmumos un profesionālajās procedūrās, kas veiktas sabiedrisko mediju satura veidošanas procesā. Nedz normatīvie akti, nedz LTV Rīcības un ētikas kodekss nedod ombudam tiesības sniegt iesniegumā minēto apstākļu juridisko izvērtējumu, ombuds nevērtē Iesniedzēja uzskatus vai iesniegumā pausto viedokli.

Ņemot vērā secināto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Anda Rožukalne

atzīst:

[6] Iesniegumā un tā izskatīšanas gaitā izanalizētajā informācijā nav atrodams pierādījums Iesniegumā minētajam, ka pārkāpts LTV Rīcības un ētikas kodeksa 2.3.3. punkts, proti, ne raidījuma saturā, ne raidījuma vadītājas sniegtajās atbildēs nav konstatēts, ka noticis tāda veida profesionālās ētikas un LTV darbības principu pārkāpums, kas liktu domāt, ka raidījuma tapšanas un norises laikā tā saturu varētu būt ietekmējušas trešo pušu intereses, tādējādi pārkāpjot neatkarības principu.

[7] Izvērtējot iesniegumā minētos apstākļus, nav atrasts pamatojums tajā teiktajam, ka žurnāliste Anete Bērtule nav izklāstījusi faktus skaidri un objektīvi, bez falsifikācijas un maldināšanas, tātad pārkāpusi LTV Rīcības un ētikas kodeksa 4.1.1. punktu. Neviens no Iesniegumā minētajiem LTV Rīcības un ētikas kodeksa punktiem 17.maija raidījumā “Šodienas jautājums” nav pārkāpts.

Ņemot vērā atzīto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Anda Rožukalne

iesaka:

[8] Veidojot ziņu un analītisko raidījumu saturu atspoguļojošus titrus, LTV ziņu dienestā būtu ieteicams radīt tādas iekšējās profesionālās procedūras, kas dotu iespēju virsrakstu vai titru saturu ietekmēt raidījuma vai sižeta veidotājam, nodrošinot precīzu un neitrālu saturu un izvairoties no saturam daļēji atbilstoša, pārāk vispārīga vai neatbilstoši ierāmētu frāžu izmantojuma.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas
līdzekļu ombuds (paraksts)*

Anda Rožukalne